

**ПРОФЕСІЙНЕ ТА ОСОБИСТІСНЕ СТАНОВЛЕННЯ
МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В АСПЕКТІ
ЇХНЬОГО ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ**

Анотація. Професійне та особистісне становлення майбутніх фахівців дошкільної освіти в аспекті їхнього патріотичного виховання.

У статті висвітлюється проблема професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти в аспекті їхнього патріотичного виховання. Автор розкриває сутність та напрями формування особистості сучасного організатора дошкільної освіти, його професійного та особистісного становлення на засадах поєднання змісту освіти, використання інноваційних методик та створення новітнього розвивального середовища.

Ключові слова: професійна підготовка, дошкільна освіта, патріотичне виховання, студенти, зміст освіти, розвивального середовища.

Аннотация. Профессиональное и личностное становление будущих специалистов дошкольного образования в аспекте их патриотического воспитания.

В статье освещается проблема профессиональной подготовки будущих специалистов дошкольного образования в аспекте их патриотического воспитания. Автор раскрывает сущность и направления формирования личности современного организатора дошкольного образования, его профессионального и личностного становления на основании объединения содержания образования, использования инновационных методик и создания инновационной развивающей среды.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, дошкольное образование, патриотическое воспитание, студенты, содержание образования, развивающая среда.

Серед актуальних проблем національно-духовного відродження України гостро постає питання патріотичного виховання молоді.

Головні завдання і зміст патріотичного виховання молоді визначені Державною національною програмою «Освіта» («Україна XXI століття»), Національною доктриною розвитку освіти України у XX столітті, «Програмою патріотичного виховання», «Концепцією національно-патріотичного виховання». На виконання цих завдань слід спрямувати організацію навчально-виховного процесу усіх освітніх закладів. Натомість стан патріотичного виховання студентської молоді поки що є недостатнім. Як показує практика, у студентському середовищі подекуди спостерігаються індивідуалізм, байдужість, егоїзм, нешанобливе ставлення до держави і її соціальних інституцій. Отже, актуалізується проблема підготовки педагогів до роботи, пов'язаної з патріотичним вихованням дітей та молоді. Це і зумовлює пошук новітніх підходів до вирішення проблеми патріотичного становлення особистості студентів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з досліджуваної проблеми.

Ідеї патріотичного виховання мають давні традиції в Україні, адже його зміст, методи, форми були сформовані в традиціях народної педагогіки, яка спрямовувала молодь на звеличення рідної землі, краю, Батьківщини, виховувала любов до неї. Визначне місце в історії теорії та практики патріотичного виховання в Україні посідає громадсько-педагогічна діяльність Г.Сковороди, Т.Шевченка, О.Духновича, І.Негребецького, І.Франка, Л.Українки, С.Русової та ін. Проблеми патріотичного виховання української молоді ґрунтовно досліджували Г.Ващенко та В.Сухомлинський.

Сьогодні поняття патріотизму набуває нових гуманістичних якостей, формується в руслі соціально-значущих тенденцій розвитку нашого суспільства, на засадах формування загальнолюдських та національних цінностей. Саме в контексті формування національної свідомості та громадянської активності особистості проблему патріотичного виховання досліджують сучасні вчені І.Бех, О.Вишневський, П.Кононенко, В.Кузь, Т.Поніманська, О.Сухомлинська.

Патріотичні та громадянські цінності визначають високий рівень громадянської та соціальної активності, суспільної відповідальності особистості, її світоглядні позиції, моральні переконання та ціннісні орієнтації (І.Зязюн, В.Кремень, О.Сухомлинська).

Зазначимо, що майбутнє держави визначають наймолодші громадяни – діти-дошкільники, розвиток, виховання і навчання яких забезпечують фахівці – організатори дошкільної освіти. Аналіз стану теорії і практики патріотичного виховання майбутніх фахівців дошкільної освіти дозволяє визначити істотні протиріччя: – між гострою необхідністю забезпечення високого рівня патріотичного виховання студентів і недостатньою розробкою теоретичних і практичних засад його формування в сучасних соціокультурних умовах; між зростаючими вимогами держави і суспільства до формування патріотичної свідомості дошкільних педагогів і недостатньою орієнтацією навчально-виховного процесу на формування патріотичних якостей особистості.

Мета цієї статті – розкрити сутність та напрями професійного та особистісного становлення майбутніх фахівців дошкільної освіти в аспекті їхнього патріотичного виховання.

Аналіз поняття «патріотизм» засвідчує, що ця категорія розглядається сучасними вченими як «соціально-політичний і моральний принцип, що виражає почуття любові до Батьківщини, турботу про її інтереси і готовність до її захисту від ворогів» [3, с.216]. Відтак, патріотичне

виховання – процес формування політично зрілої людини, яка любить свою Батьківщину, землю де вона народилася і зростала, гордиться історичними звершеннями свого народу і його культури.

Зазначимо, що стратегічні напрями реформування дошкільної освіти висвітлені в «Державній цільовій програмі розвитку дошкільної освіти до 2017 року» актуалізують питання підготовки майбутніх вихователів до реалізації завдань патріотичного виховання в ДНЗ, пошуку нового змісту, інновацій в діяльності викладачів педагогічних університетів. Формування особистості такого фахівця в галузі дошкільної освіти покликане подолати суперечності між традиційною орієнтацією на підготовку вихователя дошкільного закладу як носія і передавача соціального досвіду дитині та сучасними вимогами суспільства щодо формування дошкільного педагога як патріота рідного народу та держави – соціально активного, відповідального, здатного захопити дитину своєю громадянськістю, толерантністю, ерудованістю та емоційністю.

Аналіз теоретичних підходів щодо реалізації завдань патріотичного виховання студентської молоді дозволяє стверджувати, що позитивні результати досягаються в цілісному системотвірному навчально-виховному процесі педагогічного університету на засадах інтеграції змісту фахових професійно зорієнтованих дисциплін, ціннісно-змістовим узгодженням діяльності усіх суб'єктів, організацією духовно-етичного спілкування викладачів та студентів. Чітко і образно єдність всіх сторін навчально-виховного процесу щодо реалізації завдань патріотичного виховання розкрив В. Сухомлинський: «Патріотичне виховання – це сфера духовного життя, яка проникає в усе, що пізнає, робить, до чого прагне, що любить і ненавидить людина, яка формується. Патріотизм, як діяльна спрямованість свідомості, волі, почуттів, як єдність думки і діла дуже складно пов'язаний з освіченістю, естетичною емоційною культурою, світоглядною стійкістю, творчою працею» [9, с.131]

За визначенням педагогічної енциклопедії «Провідне місце у процесі становлення патріотичної свідомості студентів відіграє зміст освіти. Наприклад, вивчення історії ознайомлює з патріотичними традиціями народу. Суспільствознавство розкриває сутність політичної системи, засади самоуправління суспільства, механізми демократичного вияву активності, інтересів, оновлення політичної системи, розвиток всіх принципів демократії» [6, с.74] За цим підходом Т. Степанова так характеризує зміст освіти: «знання як результат духовного багатства людства, набутого у процесі історичного досвіду. При такому знанієво-орієнтованому підході знання стають абсолютною цінністю освіти, за якими не видно самої людини. Але не лише знання, уміння, навички складають зміст освіти. Освічена людина – це обізнана, розвинута і вихована особистість». [8, с.246]

Отже, зміст освіти усіх фахових професійно-спрямованих дисциплін повинен сприяти особистісному зростанню студента, формувати його емоційно-ціннісне ставлення до світу, забезпечувати світоглядний інтелектуальний і фізичний розвиток особистості майбутнього фахівця. Це зобов'язує викладачів фахових дисциплін приділяти особливу увагу змісту і методам патріотичного виховання студентської молоді, використовувати інноваційні методики, створювати новітнє розвивальне середовище.

При розробці нових навчальних програм для формування готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності загалом та патріотичного виховання дітей зокрема ми виходимо з того, що професія дошкільного педагога інтегрована. Тому навчальні плани з підготовки фахівців постійно оновлюються й удосконалюються. Так, протягом останніх двох років введено нові дисципліни, як «Методика ознайомлення дітей із суспільним довкіллям», «Комп'ютерні технології в роботі з дітьми», «Моніторинг дошкільної освіти Методика співпраці з батьками в умовах суспільного

дошкільного виховання», «Навчання дошкільників іноземної мови», «Інноваційні технології дошкільної освіти».

Необхідність врахування у процесі багаторівневої підготовки фахівців у галузі дошкільної освіти нових умов її функціонування (зміну співвідношення родинного і суспільного виховання; різноманітність форм дошкільної освіти та їх відповідність новим завданням і умовам ринкових відносин; багатоваріантність освітньо-виховних програм дошкільних закладів) покликала запровадження в навчальний процес факультету новітніх технологій дошкільної освіти. Це потребувало поліпшення навчально-методичного забезпечення освітнього процесу факультету. З цією метою на факультеті дошкільної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини створено Регіональний центр інноваційних технологій дошкільної освіти, метою роботи якого є забезпечення готовності студентів до вивчення та наступної реалізації в практиці дошкільної освіти інноваційних технологій дошкільної освіти. Центр оформлено як сучасну аудиторію для навчання студентів за інформаційними та інтерактивними технологіями. У Центрі облаштоване відповідно європейському досвіду предметно-ігрове та інформаційне середовище, яке обладнане комп'ютерами, навчально-методичними посібниками та дидактично-розвивальними іграми. Тут установлені розвивальні модулі, вміщено цікавий матеріал для ознайомлення дітей з рідним довкіллям, регіональними здобутками, народною культурою, технології Марії Монтесорі, Глена Домана, Миколи Єфіменка, Миколи Зайцева тощо. Таке середовище виступає для студентів зразком для проектування педагогічного процесу у дошкільних закладах на засадах особистісно-зорієнтованого навчання і виховання дітей.

Робота Центру у регіоні сприяє налагодженню спільної роботи викладачів, студентів та практичних працівників дошкільних закладів, педагогічних коледжів. Формами такої роботи є проведення спільних

методичних семінарів, практикумів, засідань творчих груп, влаштування виставок посібників, зразків розвивального середовища для дітей.

Звичайно, ми розуміємо, що основним реалізатором педагогічного процесу у цій системі є викладач, який повинен поєднувати високий професіоналізм, науковий пошук, педагогічну майстерність та володіти новітніми педагогічними технологіями. На нашу думку, особливо важливо забезпечити у навчально-виховному процесі підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти педагогічну взаємодію між викладачами та студентами. Важливо, аби це була постійна й різнобічна взаємодія у різних видах суспільно значущої для обох сторін діяльності. У нашому вищому навчальному закладі це завдання повністю реалізується через організацію науково-дослідницької роботи як викладачів, так і студентів. На факультеті діє науково-дослідницька лабораторія «Дошкільна освіта у ХХІ столітті: сутність, історія, перспективи розвитку», робота якої орієнтована насамперед на організацію наукових досліджень у співпраці з науковими закладами. Основні напрями наукових досліджень викладачів та студентів розкривають актуальні проблеми дошкільної освіти: народознавча робота з дітьми; патріотичне, соціальне, фізичне, екологічне, статеве виховання дітей у дошкільних закладах; формування у дітей ціннісного ставлення до здорового способу життя; підготовки студентів до роботи з батьками з морального виховання дітей, до формування у дітей шанобливого ставлення до матері тощо. Досліджуються можливості екстраполяції історико-педагогічних надбань у галузі дошкільної освіти України та зарубіжних країн у діяльність сучасних дошкільних навчальних закладів.

Важливе значення у формуванні патріотичної та громадянської свідомості студентів має їхнє залучення до ефективного студентського самоуправління, чому в університеті приділяється особлива увага. Нові підходи до організації студентського самоврядування розкрив В. Кремень: «Ми повинні у вищій школі формувати самодостатню особистість, давати

можливість студентам стати на один рівень з викладачами, захистити права студента, щоб у майбутньому він почувався людиною, яка має права, захищені суспільством; залучати молодь до самоврядування; готувати студентів з толерантною поведінкою; студента який би не ділив усе на чорне і біле, який бачив би всю розмаїтість кольорів у суспільстві й будував стосунки з іншими на основі пошани до особливостей особистості» [4, с.125]. Як відомо, студентське самоврядування має різні форми функціонування. Насамперед, це традиційні структури: студентські профкоми, студради, комісії різного статусу та функцій, студдеканати. Ці форми давно себе позитивно зарекомендували у виховному процесі вузу і значно підвищують громадянські та патріотичні позиції молоді, забезпечують зворотній зв'язок між студентами та викладачами, які виступають партнерами, активними учасниками студентського життя. Як стверджують В.Курило та С.Савченко новітніми формами у студентському самоуправлінні у ВНЗ сьогодні є залучення студентів до планування виховної роботи в університеті, запрошення студентського активу на засідання вченої ради і рад факультету, створення студентського парламенту, школи лідерів, тощо. [5, с.6] Ці форми дають можливість збільшити кількість студентів-активістів, дати їм можливість реалізувати себе в ролі як організаторів, так і виконавців різноманітних студентських справ та формують особистісні якості, соціальну активність, відповідальність за все, що відбувається у рідному ВНЗ, місті, регіоні, зрештою в Україні.

Зі свого боку вважаємо за необхідне підкреслити, що участь у студентському самоуправлінні дає можливість майбутнім фахівцям гідно та відповідально виявити себе на посаді вихователя, вихователя-методиста, завідувача ДНЗ, головного спеціаліста відділу освіти, тобто реалізувати себе як управлінця в умовах нових підходів до розвитку дошкільної освіти.

Здійснивши аналіз напрямів патріотичного виховання вважаємо необхідним зазначити, що під патріотичною вихованістю ми розуміємо інтегровану якість особистості майбутнього дошкільного педагога, організатора дошкільної освіти, що реалізується в теоретичній та практичній готовності до забезпечення вискоєфективної професійної діяльності в роботі з дітьми. Відтак, результатом патріотичного виховання студентів є високий рівень сформованої патріотичної свідомості, переконань, світобачення, якого майбутні фахівці дошкільної освіти набувають в результаті сформованої соціальної зрілості, громадянської активності, здатності гідно та відповідально виявити себе в обраній професійній галузі та соціальних значущих громадянських вчинках.

Отже, усе вищезазначене дозволяє дійти висновку, що для формування особистості сучасного організатора дошкільної освіти, готового до реалізації патріотичного виховання дітей дошкільного віку у дошкільних навчальних закладах, необхідно вже в університеті забезпечити основні напрями його патріотичного становлення. Реалізація цих напрямів забезпечить підготовку фахівців дошкільної освіти з почуттям власної відповідальності за розвиток і виховання дітей-дошкільників, здатних осмислювати власну педагогічну діяльність з наукових, громадянських та патріотичних позицій, готових до творчого дослідницького пошуку. У процесі фахової підготовки майбутні дошкільні педагоги засвоюють новітні технології, інновації, моделі дошкільної освіти; вони проходять ґрунтовну школу студентського самоуправління, пізнають історію, культуру, традиції рідного народу та методику їхнього використання у практиці патріотичного виховання дітей дошкільного віку, що і становить перспективи подальших наукових розвідок.

Список використаних джерел

1. Вугрич В. П. Національно-патріотичні цінності в громадянському вихованні учнів / В.П. Вугрич // Цінності освіти і виховання : науково-методичний збірник / за ред. О. В. Сухомлинської. – К., 1997. – 224 с.
3. Дошкольное образование «Словарь терминов» / [Сост. Виноградова Н.А. и др.] – М. : Айрис-пресс, 2005. – 400 с.
4. Кремень В. Освіта і наука України: Шляхи модернізації: факти, (роздуми, перспективи) / В. Кремень. – К., 2003. – 145 с.
5. Курило В.С. Проблеми студентського самоврядування у вимірі соціальної педагогіки / В.С. Курило, С.В. Савченко // Соціальна педагогіка. – 2005. – №4. – С. 4-10.
6. Педагогика. Большая современная энциклопедия / Сост. Е.С.Рапацевич. – М. : Современное слово, 2005. – 720 с.
7. Стельмахович М. Г. Мудрість народної педагогіки / М. Г. Стельмахович. – К. : Либідь, 1989.– 187 с.
8. Степанова, Т. Теоретичні концепції розбудови змісту освіти / Т. Степанова // Наук. вісник Миколаївського державного університету ім. В.О.Сухомлинського: Зб. наук. праць. – Випуск 1.37. – Миколаїв, МНУ імені В.О.Сухомлинського, 2012. – С. 399 - 402 с.
9. Сухомлинський В.О. Вибрані твори : в 5-ти т. – К., Рад. школа, – 1976. – Т.1. – 654 с.